
KRÓNIKA

KÉT ÉVFORDULÓ – 30 évvel ezelőtt kezdte meg működését az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke, s 20 évvel ezelőtt alakult a Hungarológiai Intézet – erre a kettős évfordulóra emlékeztek meg a bölcsészkar Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézetében, ahogy az 1976 óta egyesült két intézményt ma nevezik. A két, immár egy intézmény történetét dr. Bori Imre akadémikus, egyetemi tanár ismertette a szép számú egybegyűlt vendéggel, diákkal, munkatárssal. Elmondta többek között, hogy eddig a Tanszéken 216 rendes és 85 távhallgató szerzett tanári oklevelet, 22-en irodalom, illetve nyelvtudományi doktorátust, 33-an pedig irodalom, illetve nyelvtudományi magiszteri fokozatot nyertek. A történeti vizszonekítés után a díszülés vendégei köszöntötték a jubilálókat. Miroslav Radovanović elnök, a Vajdasági Tudományos és Művészeti Akadémia nevében, Fehér Gyula, elnökhelyettes, a Tartományi Oktatási és Művelődési Bizottság képviselőjében, dr. Jovan Jerković dékán, a Bölcsészettudományi Kar, valamint a Matica srpska nevében, dr. Csehák Kálmán a Történelmi Intézet nevében kért szót, Eila Lehtipuro a belgrádi finn nagykövetség képviselőjében mondta el üdvözlő szavait. A Magyar Köztársaságot Rátkai Ferenc művelődési miniszterhelyettes képviselte, rövid, tartalmas méltató beszéde után, élve az ünnepi alkalommal, átadta dr. Szeli István akadémikusnak, nyugalmazott egyetemi tanárnak és dr. Juhász Géznak, az újvidéki Egyetem Művészeti Akadémia tanárának a Magyar Köztársaság Csillagrendjét. Rátkai Ferenc a magyar Művelődési Minisztérium nevében a legújabb kiadásokat tartalmazó nagy könyvsomaggal ajándékozta meg az Intézetet.

A jubilálókat köszöntötték még dr. Juhász Gyula akadémikus, a budapesti Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója, dr. Bodnár György, az MTA Irodalomtudományi Intézetének igazgatóhelyettese, Ilia Mihály, a szegedi JATE Irodalom Tanszékének tanára, valamint Pomogáts Béla a Hungarológiai Tanács és az Anyanyelvi Konferencia Védnökségének képviselője. A díszülés vendégei között volt Juhász Ferenc költő és Györke Sándor, a Magyar Köztársaság belgrádi nagykövete. Az ünnep keretében nyílt meg az Intézet kiadványainak kiállítása, amit dr. Csáky Piroska docens nyitott meg. – Másnap a Tanszék és az Intézet munkatársai – dr. Káich Katalin, dr. Gerold László, dr. Bori Imre, dr. Thomka Beáta, dr. Lánosz Irén, dr. Molnár Csikós László, mgr. Papp György, dr. Csáky Piroska, dr. Pató Imre, dr. Horváth Mátyás – beszámoltak az oktató- és kutatómunka eredményeiről, koncepciójáról, terveiről.

BELGRÁDI KÖNYVVÁSÁR '89 – A jugoszláv könyvkiadók borulató jóslatai alapján az idei könyvvásárra úgy indultunk, hogy itt aztán semmi újat nem fogunk látni. Szerencsére nem egészen ez történt. Tény ugyanis, hogy szinte kivétel nélkül minden kiadóban csökkent a produkció a múlt évihez viszonyítva, de azért az ország 240 kiadója mégiscsak fölkinált majd 2000 új címszót, s a kiadványok száma is elérte a 12 000-et. Ennek alapján azt mondhatjuk, hogy tovább tart a válság, és hogy a kiadók mindinkább rá vannak kényszerítve az úgynevezett kommersziális könyv kiadására. A szépirodalom terén pedig a szigorúbb minőségi elvet érvényesítik, mindinkább elhanyagolva az ifjú tehetségek felkutatását, aminek következményei nyilván majd néhány éven belül meg is mutatkoznak.

Az idei könyvvásár egyik jelentős eseménye volt Rushdie *Sátáni versek* című kötetének megjelentetése és bemutatása. A szkopjei Kultura kiadásában macedón nyelven jelent meg (a belgrádi Prosveta is tervezte bemutatását, de a könyv nem került ki időben a nyomdából), kiállítás és nyilvános bemutatása ellen viszont azonnal tiltakozott az iráni könyvkiadók küldöttsége. A vásár igazgatósága azonban a szövetségi kormány intervenciójára sem volt hajlandó a könyvet visszavonni. Így mindenki láthatta, sőt a hivatalos bemutatása is megtörtént, aminek az lett a következménye, hogy az iráni könyvkiadók elhagyták a rendezvényt, standjukon mindössze egy *Koránt* hagyták.

A külföldi szerzők közül a legnagyobb érdeklődés Umberto Eco *Foucault ingája* című új regénye iránt nyilvánult meg, amelyet a belgrádi Beletra Kiadó jelentetett meg, de érdeklődésre talált Václav Havel *Levelek Olgához* (Prosveta) című börtönregénye is, amely a nemrég frankfurti könyvvásáron békedíjat kapott. A belgrádi Rad Šade márkí válogatott kötetet hozta a vásárra hat kötetben, a Rad és a Forum viszont John Updike *Igy látja Roger* című könyvét kínálta.

A magyarországi írók három fordításos művel is találkozhatunk. A belgrádi Nolit kiadta Déry Tibor *Kedves bópeer...!* című kisregényét Sava Babić fordításában, s ugyancsak az ő műfordítói munkája nyomán jelent meg a Radnál Eörsi István esszéinek válogatása. A szarajevói Svetlost kiadó pedig Juhász Ferenc verseit közölte Eugen Werber tolmácsolásában. Juhász Ferenc egyébként vendége volt a vásár idején megrendezett októberi írótalálkozónak, és több irodalmi rendezvényen vett részt, a fővároson kívül többek között Valjevóban és Smederevón is.

A kiadók egy része Danilo Kiš halálhírére újabb kiadásban hozta a már ismert regényeit, s róla külön megemlékezett a francia Gallimard kiadó is. Új regénnyel jelentkezett a vásárra Aleksandar Tišma, Pavle Ugrinov és Ivan Ivanji. Milovan Dilas eddig közöletlen könyveiből is láthattunk nem egyet, mint ahogy a rigómezei ütközet évfordulójára is több új kiadvány készült. A Jugoslovenska revija kiadó már jelzi Ivo Andrić születésének közelgő századik évfordulóját; ebből az alkalomból jelent meg az *Ivo Andrić élete* című képes kiadvány. A zágrábi Globus viszont Krležával foglalkozó könyvsorozatot jelentetett meg Stanko Lasić ismert krležológus tollából. A három kötet (egy negyedik is készül) a Krleža-irodalmat öleli föl 1914-től egészen a háború végéig. Ugyancsak igényes kiadói vállalkozásnak számít Milan Kangrga válogatott filozófiai írásai-

nak a megjelentetése is a zágrábi Naprijed részéről.

Az újvidéki Forum Könyvkiadó a maga 55 új címszavával bizonyította, hogy továbbra is lépést tart az ország kiadóival. Ezúttal kiemelt helyet kapott standján a fordításirodalom, valamint a jubiláló írók, Herceg János és Bori Imre művei. A kiadó a vásáron is megemlékezett nemcsak Danilo Kiš, hanem Fehér Ferenc haláláról is. Első ízben történt meg, hogy a Forum standján látható volt mind a négy jugoszláviai magyar nyelvű folyóirat, a *Híd*, a *Létünk*, az *Új Symposion* és az *Üzenet* utóbbi néhány száma, bizonyítékként talán annak is, hogy éppen az elmúlt időszakban valamenyinek sikerült kialakítania sajtósági profilját.

SZELI ISTVÁN BETHLEN GÁBOR-DÍJAS – A Bethlen Gábor-alapítvány díját dr. Szelei István nyugalmazott egyetemi tanárnak, Niko Grafenauer szlovén irodalomtörténésznek, Tökés László temesvári református lelkésznek és Turczel Lajos csehszlovákiai irodalomtörténésznek ítélték oda. A díjat azok a személyek érdemlik ki, akik „az alapítvány szellemében életművükkel és munkásságukkal a legtöbbet tettek az összmagyarság és Közép-Európa népei együttélésének és megbékítésének érdekében”. A budapesti Széchenyi Könyvtárban megrendezett díjátadáson Szelei István munkásságát Hornyik Miklós méltatta.

TOLNAI OTTÓ AZ ÍRÓSZÖVETSÉG ELNÖKJELÖLTJE – A Jugoszláv Írószövetség jelenlegi elnökének, Slobodan Selenićnek hamarosan lejár a mandátuma, s az idén a Vajdasági Íróegyesületen a sor, hogy jelöltet állítson ennek a tisztségnek a betöltésére. A Vajdasági Íróegyesület Tolnai Ottót javasolta erre a funkcióra, s indítványát az országos írószövetség elnöksége október végén elfogadta. Az új írószövetségi elnököt a december 8-ától 10-éig megtartandó Vrnjačka Banja-i közgyűlésen választják meg.

MILORAD PAVIĆ MŰVEI KÜLFÖLDÖN – Milorad Pavićnak, a *Kazár szótár* immár világhírű szerzőjének, a prózai munkái hamarosan olasz és francia nyelvetterületen is hozzáférhetőek lesznek. Hamarosan megjelentetik ugyanis Milánóban és Párizsban összegyűjtött műveinek fordításait, két regényét és novellagyűjteményét, köztük a legújabbat, az *Izornuta rukavica* (Kifordított kesztyű) címűt is.

ALAKULÉBAN A FÜGGETLEN ÍRÓK EGYESÜLETE – Négy belgrádi író, Filip Da-

vid, Mirko Kovač, Živojin Pavlović és Vidosav Stevanović bejelentette, hogy megalakítják a független írók egyesületét, mert szerintük az írók jelenlegi szerveződési formája elavult, és lehetővé teszi, hogy az írószövetség a nemzeti megosztottság színtere legyen. Szervezetüket a jugoszláv írók önkéntes egyesüléseként képzelik el, akik nem nemzeti, hanem intellektuális affinitásuk alapján társulnának, ám csak olyan írók léphetnének be soraikba, akik irodalmi munkásságukkal bizonyították tehetségüket. Nyilatkozatuk szerint társulásuk független lesz a politikai szervezetektől és a napi politikától, de nem lesz apolitikus, reagál az országban lezajló eseményekre. Egyesülésük a jugoszláv írók erős és hatékony szakszervezete lesz. A független írók egyesülete megalakításának nincsenek törvényes akadályai.

DOSITEJ-NAPOK – Dositej Obradović születésének 250. évfordulója alkalmából Ürögön alkalmi ünnepséget szerveztek, melynek keretében bemutatták Dušanka Nađ *Borovi mirišu* (Fenyőillat) című, Kosta Nađ néphős emlékének szentelt verseskötetét, és Živko Stanković *Na krilima igre* (A játék öröme) című, szerémségi ihletésű versgyűjteményét. Az érdeklődők megtekinthetik Ljubica Manzalović festményeinek és Mihajlo Pisanjuk könyvillusztrációinak kiállítását is.

HELYESÍRÁSI KÉZIKÖNYV – A Matica srpska Könyvkiadó nyomdáját novemberben hagyta el a *Prilozi Pravopisu* című kötet, amely cirill és latin betűs változatban is megjelent, és amely az 1960-ban kiadott *A szerbhorvát (horvát-szerb) nyelv helyesírása* óta szükségessé vált helyesírási módosításokat tartalmazza. A kötet munkálataiban számos jelentős nyelvész vett részt, Pavle Ivić, Jovan Jerković, Jovan Kašić, Branislav Ostojić, Asim Peco, Mitar Pešikan, Mato Pižurica, Živojin Stanojić, Josip Baotić és Mevlida Karadža. A helyesírási kézikönyv megjelenésének alkalmából könyvbemutatót tartottak, amelyen Živan Milisavac, a Matica elnöke, Dušan Popov, a Matica titkára, a kötet tudományos munkatársai és a kiadó képviselői méltatták a kiadvány jelentőségét.

A FILM SZÍNHÁZ MUZSIKA A HÍD NYÁRI SZÁMÁRÓL – A budapesti Film Színház Muzsika október 21-ei számában ismertette a *Híd* nyári kettős számát, amelyet a drámának szentelt a szerkesztőség:

„Nagy szoba. Ablak, ajtó. Ágy, mellette szék. Középen régi íróasztal, felette hosszú zsi-

nóron zománcozott lámpaernyős villanykörte ég. Enyhén leng. Franz az ágyon ülve a csizmáját próbálja lehúzni. Kéz kézzel, teljes erőből. Kifulladásig abbahagyja, lihegve megpihen, majd újrakezdi. Megint hiába. Megjelenik Josef. FRANZ (megint abbahagyja) Hiába, nem megy.

JOSEF (apró, óvatos léptekkel közelít hozzá) Magam is azt hiszem. «

A részlet ismerősen cseng, de emlékeinkben inkább egy országot, egy fa jelenik meg, a nevek is mások: Estragon és Vladimir. Vagyis, itt nem Becketről van szó, hanem a nálunk is jól ismert szlovén drámaíró, Drago Jančar legújabb művéről. Címe: *Godot-ra lesve*, és az Újvidéken megjelenő HÍD című folyóirat július–augusztusi számában található. Ez a szám azért is lenne érdekes a magyarországi olvasó számára, mert a szerkesztők az egészet a színháznak szentelték (feltételes módban fogalmaztam, ugyanis szűfolt újságosstandjainkon sok minden megtalálható a balkáni Kacsától a nyugati napilapokig: a HÍD-at hiába keressük). A színházi összeállítás szomorú kivétel egészíti ki, a nemrég elhunyt költőre, publicistára, Fehér Ferencre emlékeznek a pályatársak.

Jančar drámája mellett egyébként – többek között – Balázs Attila és Đorđe Lebović hangjátékait olvashatjuk a lapban. Gerold László *Válságtűkör?* címmel a legutóbbi Sterija Játékokról közöl elemzést. Nánay István pedig a szabadkai és újvidéki színházak előadásairól fest igencsak szomorú képet. Rímelnék kritikájára Bicskei István újvidéki színész elkeseredett szavai: »Évek óta védtelennek érzem magam, úgy is, mint ember, és úgy is, mint színész. Nem érzek semmi biztatást arra, hogy a saját színházamban elkothatok az elkövetkező évtizedekben. Ki garantálja, hogy néhány éven belül nem kényszerülök hallgatásra, természetesen egy magasabb, közős cél érdekében, mint szabadkai kollégáim nagy része.«

VENDÉGSZEREPLÉS – Az Újvidéki Színház együttese részt vett az Ungváron első ízben megrendezésre került Intertyear elnevezésű nemzetközi színházi fesztiválon, amelyen többek között a budapesti Népszínház, a nyíregyházi Móríc Zsigmond Színház, az eperjesi ukrán, a szatmári román társulat, valamint a helyi ukrán és orosz együttesek léptek fel. Az újvidékiek Kosztolányi Dezső Édes Anna című regényének színpadi változatát mutatták be Harag György adaptációjában és rendezésében, Sz. Róvid Eleonórával a főszerepben. A fesztiv-

váli zsúri értékelése szerint az újvidékieké volt az I. Intertyeatr legjobb előadása, amiért díszoklevelet és egy festményt kaptak.

FINN GRAFIKA – Az újvidéki Bölcsészettudományi Kar könyvtárának központi olvasótermében megnyílt 12 finn grafikus 39 alkotását

bemutató tárlat. A Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete meg a belgrádi finn nagykövetség hagyományos és jó együttműködése keretében rendezett kiállítást Papp György, az Intézet igazgatóhelyettese és finn, szerb s magyar nyelven Hannu Kantikoski finn lektor nyitotta meg.

